

De socialistische levensbeschouwing behoort volgens Marx tot een „hogere orde“; haar stellingen richten, aldus zijn betoog, al wat het burgerlijk denken in gebondenheid aan de stoffelijke omstandigheden en door het klassenbelang gedreven, voortgebracht heeft. Zij zal, verzekeren haar aanhangers, deze „knechtengestalten“ overwinnen, en, wijl zij „zuivere waarheid“ is, aan de menscheid vrede en geluk schenken.

Het Marxisme toont duidelijk dat een utilitaristische waarheidsopvatting met menscheit vergoeding samengaat. Deze leer, welke zich als de uitdrukking van den wil der arbeidersmassa aandient, en zich de verdedigster van de belangen dezer „klasse“ noemt, verklaart het „proletariaat“ heilig, niet bevreemd door de zonden der „kapitalistische samenleving“, en meent nu dat zij daarom algemeen-geldend is.

Zoo tracht de mensch immer de vernedering, welke hij de waarheid laat ondergaan, wanneer hij haar aan een bepaalde groep bindt, weer weg te nemen, door die groep „bovenmenselijke“ eigenschappen toe te kennen. In werkelijkheid echter wordt de waarheid door deze hernieuwde loochening van haar Oorsprong, nog meer geweld aangedaan.

De nationaal socialist, die alleen datgene recht noemt, wat voor het ras „nuttig“ is, plaatst zijn volk hooger dan alle andere volken, en verheft zich op zijn „goddelijke afkomst“.

De marxist, die de „proletarische leer“, welke hem triomf en macht belooft, als het edelste goed prijst, waant zich den verlosser der wereld en den drager der absolute waarheid. Een grof machtsmisbruik, een wrede terreur is van deze zelfvergoding het vreeselijke gevolg; de idolenvereerder kent geen barmhartigheid.

Ook Berdjajew heeft een tijdlang gedacht, dat de arbeidersmassa een „bizondere structuur“ bezit, welke „voor de openbaring der waarheid“ gunstig is. Zelfs na zijn breuk met Marx behield hij de overtuiging, dat deze „klasse“, door „iedereen uitgebuit en zelf van den wil tot uitbuiting vrij“, een bevoorrechte positie op geestelijk terrein inneemt. In het „proletarische bewustzijn“, zou, zooals hij het uitdrukt, „het reële, psychologische bewustzijn met het transcendentale“ samenvallen; zou de „absolute waarheid van het transcendentale bewustzijn zich voor het individuele openen“. Bij de arbeiders zouden de „sociaal-psychologische voorwaarden“ aanwezig zijn, „onder welke de kennis der transcendentale waarheid verworven“ en „de strijd om het transcendentale goed“ tot een goed einde gebracht kan worden.

„De levenservaringen“, zoo heet het dan verder, „hebben mijn verwachtingen weerlegd“. Berdjajew kwam eindelijk tot het inzicht, dat de voorwaarden voor de kennis der waarheid, niet aan een bepaalde klasse gebonden zijn, en ook dat de sociale positie der arbeiders hen „geen deugd garandeert“, dat „een klasse als zodanig naar zijn wezen niet goed is“. De arbeidersmassa, zegt hij, bestaat uit menschen, die precies zijn als alle andere menschen. „Men vindt in haar midden goeden en slechten, wijzen en dommen, goedaardigen en kwaden, edelen en laagstaanden — menschen met alle deugden en zonden, hartstochten en zwakheden“.

Dat heeft Marx altijd fel bestreden. De profeet van het moderne socialisme verheerlijkte het „proletariaat“ als een „Messiaansche klasse“, welke de roeping en het vermogen had om „den duizendjarigen toestand van zonde, waarin de samenleving verkeerde, te overwinnen en het rijk van gerechtigheid op aarde te stichten“.

Aan dit proletariaat zou dan de absolute waarheid ten deel gevallen zijn, „wijl het boven goed en kwaad, juist en onjuist verheven is“. En „simpel omdat Marx... zijn eigen bewustzijn met dat van het messiaansche proletariaat geïdentificeerd heeft“, verliet hij zijn „theorie van den klassenstrijd, en de zoogenaamde materialistische opvatting der geschiedenis tot een absolute waarheid“.

Nog steeds gaan de verdedigers der revolutie met die menscheitverheerlijking voort. De tegenwoordige menscheit beleeft de smartelijke gevolgen van hun heilloos werk. Het maakt in het geheel geen verschil of hun afgod de klasse of het ras is: wanneer de mensch het recht opeischt om zelf te bepalen wat waarheid is, begaat hij het grootste onrecht, en treedt hij meedoogenloos op tegen allen, die hem niet willen dienen.

Berdjajew heeft ingezien, dat die menscheitvergoeding de menschen in het verderf stort. Zijn bekentenis, dat de zonde in alle „klassen“ heerscht, staat lijnrecht tegenover het marxistische geloof in de wereldverlossende macht en taak van het proletariaat.

Dit oordeel verkreeg hij echter pas na een lange, moeilijke worsteling. De Russische wijsgeer zoekt

zijn wijsheid niet bij de Schrift, die de levenswaarheid, welke hij nu belijdt, op iedere bladzijde leert. Wie niet luistert naar het Woord, dat de zondige natuur van den mensch ontleedt, opdat deze de uitgestrekte reddende hand van Christus zal zoeken en grijpen, wacht een leven vol smartelijke teleurstellingen, waarin „alle verwachtingen“ weerlegd worden.

Berdjajew verwerpt de marxistische leer, en erkent nu dat haar „waarheidsbepaling“ een vertreding van Gods geboden beteekent. Een verbinding tusschen het Christelijk geloof en de „proletarische waarheid“ zoekt hij dus niet meer.

Den volgenden keer hopen wij den weg te beschrijven, welken deze denker thans inslaat.

A.

B. t. B.

UIT DE HISTORIE

Groote Tudor-Figuren

(Schetsen uit den tijd der Reformatie in Engeland en Schotland)

XI.)

Reformatie, Contra-Reformatie en..... Kaapvaart.

In de tweede helft der zestiende eeuw begint de Contra-Reformatie.

De Roomsche Kerk trachtte zich te herstellen van den schok en de verwarring, in haar gederen veroorzaakt door den eersten, onstuimigen aanloop der Reformatie, waaraan wereldlijke vorsten en grootten, met een begeerig oog op de macht en de rijke bezittingen der Kerk, of soms ook uit nobeler, godsdienstige motieven, veelvuldig steun hadden verleend.

Het Concilie van Trent versterkte de positie der Roomsche Kerk naar binnen en naar buiten; van de door zeer velen, Roomschen en Protestanten, gehoopte hereeniging der godsdienstige gescheidenen was, vooral door de houding der Pauselijke Curie, niets gekomen, de toestand had zich verduidelijkt, de grenzen waren scherp getrokken, en de Roomsche Kerk kon zich niet alleen bezinnen op een welbewuste verdediging van haar positie, maar ook op een tegenaanval om het verloren terrein te herwinnen.

Het leger voor dien tegenaanval was reeds daar. In de laatste zittingen van het Concilie van Trent waren reeds vertegenwoordigers er van verschenen: de Jezuiten-orde, gesticht door den Spanjaard Ignatius de Loyola, had in Trento de Pauselijke doelstellingen helpen realiseeren, en vormde het leger, dat thans, in blinde gehoorzaamheid aan de superieuren, overal zou trachten de Reformatie terug te dringen; de Contra-Reformatie was begonnen.

Roomsche vorsten moesten daarbij de helpende hand bieden. De, lichamelijk en geestelijk zwakke, laatste leden van het oude Fransche koningshuis der Valois, waren als riet, dat door den wind heen en weder bewogen werd: Roomsche van geloof, maar anti-Habsburgsch in de politiek, onzedelijk, uitgemaakt, met een verontrust geweten en een trouwelooze, hen beheerschende Italiaansche moeder, een Medicis van Florence, giftmengende parvenue onder de vorsten van Europa, lieten Frans II, Karel IX en Hendrik III zich meer leven, ook politiek, dan dat ze hun lot in hun eigen handen namen, en het waren de trotsche Guises, wier nicht, Maria Stuart van Schotland, de gemalin, weldra de weduwe van Frans II, voor den Roomschen aanval een der belangrijke stukken op het schaakbord was, die in Frankrijk den strijd leidden tegen de „ketterische“ Hugonoten onder De Coligny, straks onder Hendrik van Navarre. De Guises gaan ten onder, doch als Hendrik van Navarre Parijs „wel een mis waard“ vindt, is de worsteling in Frankrijk toch in beginsel door Rome gewonnen: deze Hendrik van Navarre, met wien als Hendrik IV het huis Bourbon den Franschen troon beklimt, is nog ridderlijk genoeg om zijn vroegere geloofsgenooten het Edict van Nantes toe te staan, maar hun kracht is door zijn afval gebroken, en zijn kleinzoon, Lodewijk XIV, heft straks het Edict op en roeit het Protestantisme in Frankrijk vrijwel uit.

Ook in de landen der Oostenrijksche Habsburgers, met name in Oostenrijk en Zuid-Duitschland, wordt het Protestantisme — hier het Lutheranisme — teruggedrongen.

De Spaansche Habsburger, Filips II, had in eigen land geen last: daar had het absolutistische koningschap, met het vreeselijke werktuig der Inquisitie, de Hervorming in de kiem gesmoord.

Maar in zijn Nederlandsche gewesten was het anders: daar had zijn vader, Karel V, tevergeefs getracht het absolutisme te vestigen, en daar stuitte hij, Filips, op het Calvinisme, de eenige richting onder de Protestanten, die een ineensluitende wereldbeschouwing tegenover de Roomsche kon stellen: die van de Souvereiniteit Gods en van de souvereiniteit in eigen kring, van de rechten,

maar ook de plichten van den vorst, van de plichten, maar ook de rechten van het volk; van de democratie — in den goeden zin van dit thans zooveel misbruikte woord — tegenover het absolutisme in kerk en staat.

En dan lag daar tegenover zijn rijke, maar opstandige, Nederlandsche bezittingen het groote eiland waar heerschte de ketterische koningin, die zijn aangeboden hand had versmaad; die geen Roomsche vorst eigenlijk als de wettige koningin van Engeland kon erkennen, zonder den Paus in het aangezicht te slaan; die zelf maar een lauwe Protestante was, doch op de Protestanten moest steunen en hen wederkeerig moest sterken in den strijd tegen Rome terwille van haar troon, die rustte op de liefde van de fel anti-Roomsche meerderheid van haar volk; en met wie toch noch de Roomsche Valois, noch hijzelf eigenlijk dorsten te breken, uit vrees haar te drijven in de armen van den tegenstander: het was de rivaliteit tusschen de huizen van Habsburg en Valois, die menschelijkerwijs gesproken het Protestantisme in de Nederlanden en in Engeland heeft gered en voor de vestiging in Amerika bewaard. We weten, hoe Willem van Oranje's politiek zich daarnaar richtte. En ook Elizabeth heeft er van geprofitteerd.

Zoo kon zij, met haar uiterst handige politiek van geven en nemen, de Valois en de Guises verzwakken door de Hugonoten spaarzaamelijk te steunen; zoo kon ze Filips in toom houden door de — eigenlijk door haar veraschuwde — Calvinistische strijders in de Nederlanden te begunstigen, zij het meer negatief dan positief: meer door oogluikend toe te laten dat haar avontuurlijke onderdanen op eigen risico — soms ook met haar geheimen steun — de Spanjaarden in de Nederlanden en in de Indiën bestookten, dan door het zenden van directe hulp. Toen ze eindelijk, — in de zending van Leicester — tot het laatste besloot, was het, omdat de tegenstelling zich zoo ging toespitsen, dat een openlijke breuk toch niet meer te vermijden was; die dan ook snel volgde toen.

Maar reeds vóór dien tijd, vóór de Armada dus, was Elizabeth alzo reeds een belangrijke factor in den strijd tusschen Reformatie en Contra-Reformatie; werd zelfs hoe langer hoe meer beschouwd als de leidster van het Protestantisme in zijn worsteling tegen Rome.

De groote Paladijn van Rome was Filips II. En de hartader van zijn macht werd bedreigd door de koene zeevaarders van het eilandrijk, die hem troffen in zijn Amerikaansche bezittingen, en de onontbeerlijke schatten, die hem vandaar werden toegevoerd op rijkbeladen vloeten — de „zilverbloeten“ — trachtten te onderscheppen.

Hoe moeten we die ondernemingen — dikwijls plundertochten — van de Hawkins en de Raleighs en de Drakes beschouwen?

Tot recht begrip hiervan moeten we ons de toestanden op maritiem gebied in dien tijd goed voorstellen.

Het begrip van de vrijheid der zeeën, welke Grotius in het begin der volgende eeuw zou verdedigen, was nog niet begonnen te dagen in den tijd van Elizabeth.

In de Middeleeuwen lezen we van Englands eersten grooten dichter, Geoffrey Chaucer, die een tijdlang in diplomatieken dienst was, dat hij in 1372 met twee andere gezanten door Koning Eduard III naar Genua wordt gezonden, om daar te onderhandelen over de aanwijzing van een Engelsche haven, waarin de Genuesische schepen zouden kunnen komen zonder overlast. De zee was een soort van jachtterrein, waarin degene, die zich er op waagde, beurtelings — al naardat de omstandigheden hem gunstig of ongunstig waren — de positie van jager of wild kon komen in te nemen, en als men veilig wilde binnenvallen in de haven zelfs van een bevriend land, dan was het noodig een en ander vooraf bij verdrag te regelen.

Hoewel de toestand in de eeuw van Elizabeth in dit opzicht wel verbeterd was, waren er toch nog veel van die oude opvattingen blijven hangen. Het „vuistrecht“ — de toestand dat ieder, individueel, het „recht“ in eigen handen nam — was door de lofwaardige pogingen van de Kerk, door stedenbonden als de Hanze en daarna door de opkomende macht der vorsten, op het land hoe langer hoe meer terug gedrongen, maar ter zee heerschte het nog veelszins: nog in Elizabeths tijd werd het als rechtmatig beschouwd, dat eigenaars van schepen, die overlast hadden ondervonden van schepen van andere naties, hun schade gingen verhalen op onderdanen van die naties, om het even of die er zelf schuldig aan waren of niet.

Nu eischten de Spanjaarden Amerika en de Amerikaansche zeeën op als hun rechtmatig eigendom. Frans I had in zijn oorlogen met Karel V kaperbrieven uitgegeven om de Spanjaarden in Amerika te verontrusten, en toen die oorlogen ten einde en Frans en Karel ter ziele waren, en ook Filips II na den vrede van 1559 met Frankrijk uiterlijk in vrede leefde, gingen die Fransche kapers, nu feitelijk naar onze begrippen doodgewone zeeroovers geworden, toch met hun bedrijf voort. Het idee bestond, dat wat in Europa gold, op de wijde zeeën, inzonderheid daarginds bij en

4) Het zou ons te ver voeren om te onderzoeken of de uitdrukkingen „transcendentaal bewustzijn“ e.d. hier goed gebruikt zijn. Berdjajew bedoelt, om het eenvoudig te zeggen, een „bovenmenselijke“ bewustzijn, dat de bron der zuivere waarheid is, en haar inhoud bepaalt. De transcendentale waarheid is bij hem zooveel als de „goddelijke waarheid“.

1) De voorafgaande opstellen werden geplaatst in den 15en jaargang van ons blad.

vooral aan kracht hadden ons stand, eigen

En nu d de Bloedig in zijn gro makt. Spa van hun p Protestan naar avon pansie de rijk de zee wereld, do baarljker gaf — was land? hun koni de heersch betrekkelj en plunder zeeën, ook in vrede n wen als e volk en ge tusschen Want zo lijke pirate heid en v lisme en waardige toek verk komst me Treslong, nauwe zee Willem v in oorlog van Hspa tijd had ge meestal vo De Enge — straks met neven stichting v wettheid te vaster wedervoer Maar hi

ZEN

Wij zijn worsteling word dez In het g een groot Toch is ha en daar h door het v optreedt belijdenis beweging het heil De strij spitsen. Zending dit direct De Prot en zij spar wordt de het spel s de Protest nen. Dat

Wij wil ken. Zeke dat de ge ginsel der door God enkele zee uitgebreid Zendingsv pen, sprec Maar a het ideaa gelijk ver king van wj zullen zijn. Wan gedaan, c het bewu een ieder hij bewus weldige t dragen.

Dan ee ding gesp door alle voor hoof Dat hoe

st, van de plicht
st volk; van de
van dit thans
nover het abso-

rijke, maar op-
en het groote
ie koningin, die
naad; die geen
vettige koningin
er den Paus in
naar een lauwe
testanten moest
sterken in den
jaar troon, die
toomsche meer-
ie toch noch de
igenlijk dorsten
in de armen
le rivaliteit tus-
en Valois, die
rotestantisme in
heeft gered en
ard. We weten,
zich daarnaar
er van geprofi-

landige politiek
de Guises ver-
baarzamelijk te
m houden door
nuwe — Calvi-
nden te begun-
positief: meer
haar avontuur-
soms ook met
nijaarden in de
okten, dan door
ze eindelijk, —
tot het laatste
telling zich zoo
breuk toch niet
ook snel volgde

le Armada dus,
langrijke factor
en Contra-Re-
hoe meer be-
rotestantisme in

as Filips II. En
bedreigd door
lenrijk, die hem
tittingen, en de
vandaar werden
de „zilver-
pen.
gen — dikwijls
en de Raleighs

we ons de toe-
dien tijd goed

r zeeën, welke
eeuw zou ver-
e dagen in den

van Engeland's
haucer, die een
vas, dat hij in
door Koning
onden, om daar
zing van een
eesche schepen
verlast. De zee
waarin degene,
s — al naardat
of ongunstig
ild kon komen
wilde binnen-
bevriend land,
vooraf bij ver-

van Elizabeth
waren er toch
blijven hangen.
t ieder, indivi-
n nam — was
de Kerk, door
aarna door de
het land hoe
maar ter zee
Elizabeth's tijd
t, dat eigenaars
idervonden van
schade gingen
naties, om het
varen of niet.
amerika en de
rechtmatig eigen-
n met Karel V
Spanjaarden in
die oorlogen
giele waren, en
met Frankrijk
die Fransche
rippen doodge-
net hun bedrijf
n Europa gold,
aarginds bij en

vooral aan den anderen kant van de linie, geen
kracht had. Was er later in de verhouding tus-
schen ons en Spanje, tijdens het Twaalfjarig Be-
stand, eigenlijk niet vrijwel iets dergelijks?

En nu de Engelschen. Het huwelijk van Maria
de Bloedige met Filips II had het Engelsche volk
in zijn groote meerderheid fel anti-Spaansch ge-
maakt. Spanje werd steeds meer de groote vijand
van hun populaire koningin Elizabeth en van het
Protestantisme. Was het wonder, dat, toen lust
naar avontuur en de zucht naar koloniale ex-
pansie de ondernemende zonen van het eilanden-
rijk de zeeën, de oceanen opdreef, en ze de nieuwe
wereld, door de verbeelding nóg rijker en wonder-
baarlijker gemaakt dan de werkelijkheid te zien
gaf — was daar ook niet „El Dorado", het goud-
land? — in handen vonden van den vijand van
hun koningin en van hun godsdienst, ze, gegeven
de heerschevende mentaliteit ten opzichte van de
betrekkelijke wettelosheid der zeeën, hun roof-
plundertochten in de Spaansch-Amerikaansche
zeeën, ook toen hun vorstin in Europa uiterlijk nog
in vrede met Spanje leefde, toch konden beschou-
wen als een min of meer wettigen strijd voor hun
volk en geloof, een onderdeel van de worsteling
tusschen Reformatie en Contra-Reformatie?

Want zoo voelden sommigen dier wonderbaar-
lijke piraten, met een vreemde mengeling van ruw-
heid en vroomheid, van gewetenloos Macchiavel-
isme en allesdurvende ridderlijke koenheid —
waardige dienaren van zulk een koningin — het
toch werkelijk. Zij hebben punten van overeen-
komst met Watergeuzen van het type Blois van
Treslong, die omstreeks dienzelfden tijd op de
nauwe zeeën rondzwierven met kaperbrieven van
Willem van Oranje, die zich souverein vorst wist
in oorlog met Alva, den dienaar van dien „Koning
van Hispaniën", dien hij, Willem, intusschen „al-
tijd had geëerd". We weten, dat Elizabeth's havens
meestal voor onze Geuzen open stonden.

De Engelsche avonturiers zwermden verder uit
— straks trouwens gevolgd door de Hollanders —
met nevenplannen van koloniale expansie, van de
stichting van een imperium over de zee. En de
wettigheid hunner tochten kreeg in hun oogen
te vaster grond, door wat Hawkins en Drake
wedervoor in 1567.

Maar hierover een volgenden keer.

J. VELDKAMP.

ZENDING EN EVANGELISATIE

De Roomsche Kerk en de Missie.

I.

Wij zijn in onzen tijd getuige van een geweldige
worsteling om de wereld. Op verschillende fronten
wordt deze kamp gevoerd.

In het geheel van dien strijd neemt de Zending
een groot aandeel. Te weinig wordt dat vaak gezien.
Toch is het de Zending die op de voorposten staat
en daar het offensief opent. Zij is het, die in de
door het verkeer al maar kleiner wordende wereld,
optreedt tegen de heidensche religies, tegen de
belijdenis van den Islam, tegen de godloozen-
beweging met de pretentie, dat zij alleen brengt
het heil „alle den volke".

De strijd zal zich op dit front al meer gaan toe-
spitsen. Wie de moeilijkheden kent, waarmee de
Zending vandaag daarginds te worstelen heeft, zal
dit direct toestemmen.

De Protestantische Zending beseft dit zeer goed
en zij spant al haar krachten in. Maar nog te weinig
wordt de ernst van den toestand, van wat hier op
het spel staat, verstaan door de Kerken, die in heel
de Protestantische wereld de Zending moesten steu-
nen. Dat is haar zwakte, die haar schuld is.

Wij willen hier de Geref. Kerken ook in betrek-
ken. Zeker, dankbaar mag geconstateerd worden,
dat de gehoorzaamheid aan het schriftuurlijk be-
ginsel der „kerkelijke Zending" op wonderlijke wijze
door God gezegend is. Het feit alleen al, dat door
enkele zendende kerken de arbeid nog kon worden
uitgebreid juist in den tijd, waarin bijna alle
Zendingsverenigingen hun werk moesten inkrim-
pen, spreekt voor zichzelf.

Maar al is dan door de Gereformeerde Kerken
het ideaal der kerkelijke Zending ook zoo goed mo-
gelijk verwezenlijkt (al zou op punten de uitwer-
king van 't beginsel wel verbeterd kunnen worden),
wij zullen toch niet meenen, dat we er daarmee
zijn. Want in allen ernst moet de vraag worden
gedaan, of dan werkelijk de Zending leeft voor
het bewustzijn der Gereformeerde belijders. Weét
een ieder van ons zichzelf erbij betrokken zóó, dat
hij bewust zich weet een mede-arbeider in de ge-
weldige taak, die Christus Zijn Kerk heeft opge-
dragen.

Dan eerst toch kan er van echte kerkelijke Zen-
ding gesproken worden, als zij gedragen wordt
door alle kerken, door alle „kerkmensen" hoofd
voor hoofd.

Dat heeft Rome gezien. Daar is men er de laatste

jaren op uit om heel de kerk mobiel te maken en
alle krachten daarin voor de Missie.

In zijn bekende encycliciek: „*Rerum ecclesiae*",
uitgegeven 28 Febr. 1926, heeft de thans nog
levende Paus Pius XI iederen Roomsche de Missie
na aan 't hart gelegd. Zoo sterk heeft sindsdien
de persoon van den Paus stimulerend gewerkt,
dat men hem den eere-titel gegeven heeft: de
Missie-Paus. Dit stempelt heel zijn pauselijke re-
geering. De laatste tien jaar kan men rustig spreken
van een grootsche opleving in de Roomsche Missie.

Daarvoor zijn verschillende oorzaken aan te
wijzen. Afgezien van de persoonlijke voorliefde
van den Paus, heeft stellig meegewerkt de situatie
onder de niet-christelijke volkeren, die door de
aanraking met de westersche cultuur in groote
beroering verkeerden. De groote ontreding die
in deze wereld te zien is, moet wel een prachtige
aankleding zijn om in de daar heerschevende verwar-
ring de vaste orde der Roomsche Kerk te brengen.

Daarnaast, al wordt dat natuurlijk niet openlijk
toegegeven, spelen een groote rol de verliezen, die
Rome de laatste jaren in Europa en daarbuiten ge-
leden heeft.

In Spanje is de massa zoozeer aan de macht
van Rome ontgroeid, dat de felste verbittering in
den burgeroorlog zich tegen haar kon richten en
haar treffen. In Duitschland heeft het nationaal-
socialisme op vele terreinen de macht van Rome
beknot. De tegenstelling tusschen Staat en Kerk
lijkt bijkans niet te overbruggen. Ook de moeilij-
heden in Mexico zijn nog lang niet opgelost. De
Mexicaansche regeering schijnt de nationale kerk,
die zich separeerde van Rome, sterk te begun-
stigen. In elk geval is aan de heerschevende positie
der Roomsche Kerk daar gevoelig afbreuk gedaan.

Zoo wordt Rome op vele plaatsen in de ver-
dediging gedrongen. Dit nu is voor haar ondul-
baar. Haar machtspositie eischt, dat ze over heel
de wereld haar steunpunten vindt. Daarom moet,
wat hier verloren ging, ginds veroverd worden.

De aanval, die Rome na 1926 heeft ingezet, is
zeker een van die wereldbewegingen, die onze
aandacht vragen, omdat wij zelf op onze Zendings-
terreinen direct ermee te maken hebben.

Wat dan het meest opvalt bij de Missie is de
werkelijk grootsche strategie, die in forse lijnen
het wereldaanvalsplan heeft opgezet en uitwerkt
met alle ter beschikking staande middelen. Vanuit
het eene centrum, „de Congregatio de propaganda
Fide", kortweg de Propaganda genoemd, wordt
heel het werk beheerscht. Vanuit Rome loopen de
draden over heel de wereld. Vandaar gaan de
wachtwoorden uit, die het werk richting geven.

De campagne is ingezet met een actie om de
Roomsche Kerk in haar geheel voor het Missie-
werk te interesseeren. Ze hadden het goed gezien.
Zal toch het werk op het terrein kunnen slagen,
dan moet de „home-base", de organisatie die achter
het werk staat, steeds meer volmaakt worden.

Het resultaat van deze actie was een stijging
der Missie-inkomsten tot een gezamenlijk bedrag
van 66.383.863 Lire in 1929. Natuurlijk heeft de
crisis hier ook een daling doen intreden, maar
door intensieve propaganda is deze allang weer
tot staan gebracht en reeds in 1934 bewogen de
inkomsten zich in stijgende lijn.

In enkele landen uit het enthousiasme voor de
Missie zich op verschillende wijzen. Ons land be-
kleedt in de Missie een eenige plaats. Naar ver-
houding levert de Roomsche Kerk hier 't grootste
contingent missionarissen. Op 600 Roomschen tellt
men in ons land één missionaris.

In Duitschland is de Missions-Verkehr-Arbeits-
gemeinschaft een centrum van Missie-actie. Deze
stichting beoogt de missionarissen uit te rusten
met de meest moderne middelen van vervoer.
Reeds zijn door haar naar alle deelen van de
wereld, auto's, motorbooten en zelfs vliegtuigen
gezonden.

Ook een meer religieuze beweging binnen de
Roomsche Kerk heeft groote gevolgen gehad voor
de Missie. De z.g.n. liturgische beweging toch, die
ook in de Protestantische Kerk weerklank vond,
heeft door de opleving van het liturgisch besef
niet weinig er toe bijgedragen om den gemeen-
schapsband binnen de Kerk te versterken en zoo
naar buiten meer kracht te oefenen. Muziek en
litteratuur, de kunst in het algemeen doen dienst
om de massa te brengen onder de bekoring der
Roomsche Kerk. Dit werkt door zelfs op de Missie-
velden.

Met dit doel zijn de laatste jaren in de meest
uiteenliggende deelen der wereld de groote Eucha-
ristische Congressen gehouden, de laatste in de
Congo en op de Philippijnen. De overweldigende
massaregie, de pracht en praal daar vertoond,
hebben hun uitwerking niet gemist op de inheem-
sche bevolking.

Zoo wordt over heel de wereld stelselmatig de
Missie-actie krachtig gesteund. Elke gelegenheid
wordt aangegrepen om op grootsche wijze het
Missie-werk onder de aandacht van de geloovigen
te brengen. Zoo werd het vierde Eeuwfeest van de
stichting der Jezuïeten-orde 15 Aug. 1934 een groot
Missie-feest. Met trots wees men er op, dat de
orde oorspronkelijk slechts door zeven man ge-
sticht, nu meer dan drie duizend missionarissen
overal in de wereld in het Missie-werk had staan.

Geweldig grootsch was ook de bijna vorstelijke

begravenis van het stoffelijk overschot van den
Missie-pater Damien, die in 1889 op de Hawaii-
eilanden stierf. Over den Brusselschen radio-zender
werd een reportage gegeven van de bijzetting in
België, die een verheerlijking was van het Room-
sche Missie-werk en van de helden, die in dat werk
gevallen waren.

Zoo weet Rome al de geloovigen te betrekken
in haar wereldomvattend Missie-werk. Wereldom-
vattend is het. Een blik op de kaart is voldoende
om dat te zien. Daar waar beslissingen worden
voorbereid, die in de toekomst het lot van de
volkeren zullen beheerschen, legt Rome het volle
gewicht van haar numerieke overmacht in de
schaal.

Dat hierbij een zekere politiek meesprekt, daar-
van hebben we nog onlangs een sterk staaltje ge-
zien bij de Italiaansche usurpatie van Abessynië.
Toen geen interventie van den Paus, zelfs geen
protest, hoewel uit meer dan één Roomschen kring
daarop is aangedrongen. Ja, de Paus heeft den be-
staanden toestand gewettigd. Zijn brief aan den
Koning van Italië en Keizer van Abessynië laat
geen twijfel meer mogelijk. Heel dit avontuur en
vooral de afloop ervan is den Paus zeer gelegen
gekomen.

Rome wist, dat een verovering van Abessynië
door Mussolini heel dat land onder zeggenschap
der Kerk zou brengen. Daarom zweeg de Paus.
Reeds is de eerste groep missionarissen van het
heilige Hart in October 1936 naar Abessynië ver-
trokken. Het is nog maar de voorhoede van een
groot leger, dat zal volgen.

Abessynië ligt dus open voor Rome. Ook op
andere punten in Afrika heeft de Missie haar
actie ingezet. Vooral in Centraal-Afrika is „het Mis-
sie-werk een triomf", zoo schrijft een der groote
Missiebladen. In Ruanda klom het getal der ge-
doopten in één jaar van 97.959 tot 142.549. In die
streken beleeft de Roomsche Kerk een bloei als
nergens anders op de wereld.

Ook in Zuid-Afrika wordt Rome's macht sterk.
In Johannesburg heeft de Missie haar centrum.
Vandaaruit worden in dit land van de groote
mogelijkheden „de belangen van het geloof ver-
dedigd".

In Oost-Afrika werkt de Missie op twee fronten,
tegen den geweldige oprindenden Islam en tegen
het Protestantisme. Het rijkste oogstveld voor de
Missie is hier Kamerun, waar nu 400.000 Room-
schen wonen. De Missie overvleugelt hier de Pro-
testantsche zending reeds met een drievoudige
meerderheid. De Bazeler-zending staat hier in het
vuur tegen een geweldige overmacht van Room-
sche arbeiders.

Over geheel Centraal-Afrika zijn de massa's in
beweging en zoeken voor de cultuur-revolutie, die
over hen kwam, toevlucht meer bij Rome dan bij
de Protestantische Zending.

Niet het minst is het groote aanpassingsver-
mogen, dat Rome kenmerkt, hier oorzaak van deze
aantrekkingskracht. Op meer dan één terrein vinden
we daarvan de sterk sprekende bewijzen. Het nieuw-
ste hooren we juist uit Japan, waar de Missie haar
houding had te bepalen tegenover den Shinto-
dienst, den godsdienst van den staat. Ze heeft
hier getracht een onderscheiding te maken tus-
schen de publieke plechtigheden van den staat en
den eigenlijken Shinto-dienst. Roomsche Japanners
mogen wel deelnemen aan de eerste, daar deze
alleen maar een patriottisch karakter zouden
dragen.

Maar wie weet, dat de Shinto-dienst juist het
allernieuwste verband legt tusschen nationalisme
en godsdienst, tusschen geloof en vaderlandsliefde,
ziet Rome hier een buiging maken voor het Ja-
pansche nationalisme, waar de Protestantische Zen-
ding niet mee kan.

Hierachter en achter zoovele andere soortgelijke
gevallen ligt het fundamentele verschil tusschen
Roomsche en Protestantische Zending ten opzichte
van de beschouwing van den „natuurlijken"
mensch, en, nauw daarmee samenhangend, van de
bekeering. Het onderscheid is zoo groot als de
afstand tusschen het supra-natureele en het ethi-
sche standpunt ten aanzien van de verhouding
kerk en wereld.

Intusschen heeft Rome door haar standpunt en
practijk een grooten voorsprong op de Protestant-
sche Zending. Want zij komt zoo de volkmassa's
het meest in het geveel en legt beslag op hen.
Zoo in Japan, in China, zoo in Afrika, waar
de Roomsche Missie nu werkt met tienmaal meer
arbeiders dan de Protestantische Zending.

Daar vooral willen ze gaan oogsten, waar na
jaren van strijd en harden pioniersarbeid de Zen-
ding de eerste vruchten ziet rijpen.

In een volgend artikel willen we iets zien van
den opbouw der inheemsche Roomsche kerken
en van de wetenschappelijke fundeering van heel
het Missie-werk.

Z.

J. v. d. L.

MUZIKALE KRONIEK.

Lichte ongesteldheid van den heer Jan Zwart ver-
hinderde hem het vervolg op zijn artikel voor deze
week gereed te maken.